

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás

Vyšlo: 3. 12. 2015

Číslo: Ročník 25 (2015), Číslo 4

Sekce: Okénko

Název článku: Povídání o esoterické literatuře (2. část)

Autor: Zuzana Hloušková

Zdroj: <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20150421>

Povídání o esoterické literatuře (2. část)

Zuzana Hloušková

Období druhé světové války představuje jakousi „dobu temna“. Všechny esoterické spolky byly okupační vládou zrušeny a jejich představitelé stíháni gestapem, pokud odmítli spolupráci. Ani nástup komunismu neznamenal obrat k lepšímu: žádné přednášky, žádné projevy duchovna, žádné spolky. Většina hermetiků se stahuje do ústraní a činnost původních spolků přechází do ilegality. Přesto se mystikovi Květoslavu Minaříkovi podařilo sestavit originální duchovní nauku, kterou později popsal v 80 knihách. Z tohoto období pochází i rotaprintem rozmnožovaný *Kurs astrologie* Antonína R. Svobody. V rámci tajného setkávání stoupců mystického hnutí byl založen Kruh duchovního bratrstva, který se angažoval zejména v přednáškové a editorské činnosti. V literární sekci vydal např. *Meditaci a duchovní cvičení pro každý den* Lubomíra Kukly nebo *Tarot, cesta k nesmrtnosti* Miroslava Vlasáka. Kruh byl rozpuštěn komunisty v roce 1956 a všichni jeho členové perzekvováni. V této pohnuté době se objevuje náš přední parapsycholog Břetislav Kafka, známý svými úspěšnými knihami *Nové základy experimentální psychologie*, *Svítlání v duši*, *Kultura rozumu a vůle*, *Člověk zítřka*. Od r. 1951 spolupracuje se svým žákem Zdeňkem Rejdákem. Ten později zakládá Výzkumné pracoviště pro psychotroniku a juvenologii. Sám Rejdák je autorem více než 150 statí o psychotronice a knih o telepatii a jasnovidectví. Šedesátá léta probíhají ve znamení komunistické antipropagandy, která vyústila ve vydání spisu *O zázracích a nadpřirozených silách*, jehož cílem bylo naučit čtenáře správnému „objektivnímu způsobu myšlení“. Přesto vznikají při několika vysokých školách tajné hermetické kroužky, do kterých se občas pokouší proniknout StB. Objevují se i neúspěšné pokusy obnovit zaniklé martinistické lóže. Uvolnění přináší až blížící se rok 1968, je ustavena Koordinační skupina pro výzkum otázek psychotroniky, jejíž badatelská činnost vyústí až v uspořádání pražského Mezinárodního kongresu psychotroniců v roce 1973. Zájem o esoteriku je obrovský, pátrá se po lidech se zvláštními schopnostmi, léčitelích, bylinářích a jasnovidcích. Velkou módou se stává indické myšlení, zájemci o jógu a Tibet se shromažďují v kurzu orientalisty Borise Merhauta, jenž společně s manželkou Eliškou zpřístupnil řadu významných literárních děl Orientu vč. překladu knihy *Prorok* Chalíla Džibrána. Literární díla však mohou vycházet stále jen v samizdatu, jak to pocítili např. Jiří Scheufler nebo Jan Iglauer. Do dějin esoterického hnutí se zapsal též astrolog Otakar Solnař, z jehož kruhu vzešlo i originální dílo *Nové poselství z Prahy*. Ve svém bytě provozoval tajnou mystickou školu. V sedmdesátých letech se nejvýrazněji zapsala do povědomí činnost spolku Unitarie, který vydal i díla aktivních esoteriků, třeba Ludmily Maceškové alias Jana Kameníka. Fungují nejrůznější kroužky jógy, které provozuje samotná ČSTV a kvituje nárůst počtu nových členů. Hrstka původních hermetiků, scházejících se v bytě Vladimíra Rohlíčka, se rozhodne vybudovat tajnou alchymistickou laboratoř, ale k realizaci záměru nakonec nedojde. Místo toho je na pražské Vysoké škole chemicko-technologické uvedena do provozu Psychoenergetická laboratoř pro výzkum paranormálních jevů. V letech 1978-1986 ji vede matematik a bývalý ministr školství František Kahuda. Laboratoř kryla řadu léčitelů před zraky StB, na druhou stranu soupeřil s Rejdákovým psychotronickým pracovištěm. Někdy v této době se formuje tzv. Skupina mladých (hermetiků), která se zasloužila o vydání *Dvaadvaceti dopisů Paracelsovi* Theophana Abby a řady astrologických a alchymistických studií (všechno cyklostylem). Samizdatovou činnost zahájila také skupina kolem Vladislava Zadrobílka, schovaná za šifrou T. F. C. (= Tres faciunt collegium). Vzniká tak několik edičních řad (Trezor hermetismu, Symbolika hermetismu, Dokument aj.). Chystá se obnova původních esoterických spolků - to se píše rok 1988 a k sametové revoluci zbývá jen krůček. Do všech plánů však vtrhne jako velká voda hnutí New Age.

Česká republika byla v té době duchovně vyprahlá, a úspěch New Age byl tudíž zaručen. Každý rok se začaly konat velké esoterické festivaly pod hlavičkou tohoto nového směru, vznikly dvě desítky center, pořádajících víkendové semináře, byla založena Univerzita Nové doby Milana Calábka a uchytily se hned tři měsíčníky

(*Regena, Regenerace a Meduňka*). Knižní pulty zaplavily desítky titulů typu New Age, věnujících se tematicky Věku Vodnáře, náboženstvím Orientu, nové psychologii, kvalitě lidského života ve spojení těla a mysli a vědecké hypotéze o hmotě, která není složena jen z částic, ale také z vlnění. Dochází k zaměňování hnutí New Age s pojmem „esoterika“ a řada lidí je považuje za synonyma. Přesto se literatuře typu New Age nedaří tolik jako třeba hudbě. Samotné hnutí totiž spadne do stejné kategorie jako nebezpečné náboženské sekty, a tak bylo nejprve nutné uspořádat rozsáhlou publicistickou kampaň na obranu New Age. Objevily se nové časopisy (*Baraka, Mana*), zdůrazňující ekologický charakter myšlenek New Age. Teprve pak přišly na řadu překlady zahraničních děl velkých „guruů“ hnutí, jako např. Alice Ann Baileyové nebo Luisy L. Hayové. Nelze opomenout Jamese Redfielda, který se proslavil knihou *Celestinské proroctví*, přeloženou do mnoha světových jazyků. Skvěle vypracovanou teorií kapitalismu se prosadil už zmíněný Robert Kiyosaki v díle *Bohatý táta, chudý táta*. Někdy po roce 2002 konečně následovali autoři čeští, např. Zdenka Blechová nebo Marcel Vaněk. Zmíňme ještě třeba autorskou dvojici Marie Mihulová – Milan Svoboda nebo výchovné spisky Zdeňky Jordánové.

Jak se tedy v záplavě knih esoterického ladění, ať s pozadím hnutí New Age, či bez něj, zorientovat? Esoterické nauky lze rozdělit do několika skupin, podle nichž se rozpadají i proudy literární tvorby. Jeden směr se orientuje na psychotronické jevy, jako jsou telepatie, telekineze, levitace, astrální cestování. Druhý směr se věnuje jasnovidectví a věštění a sem můžeme řadit knihy o astrologii, chiromantii (hádání z ruky) a výkladu karet (tarot), snáře, horoskopy a další metodické příručky, jak se něco dozvědět o vlastní minulosti či budoucnosti. Třetím a velmi oblíbeným směrem je léčitelství, zahrnující nejrozumnější příručky, jak se uzdravit s pomocí nemedikačních způsobů, opřených často o východní filozofii (reiki, feng-shui, čakry, shamballa, jóga, ajurvéda), příp. o koncepty tzv. celostní medicíny a homeopatie. Sem řadíme také publikace o tom, jak správně meditovat, relaxovat a stravovat se, dietní rádce, nebo jak využívat moudrost našich předků (bylinky) a pracovat s energetickými body či geopatogenními zónami. Čtvrtý směr se obrací k základům freudovsko-jungovské psychoanalýzy a přináší praktické rádce, jak se uzdravit duševně s pomocí psychoterapie, sugesce, hypnózy aj. Velmi populární jsou příručky na hranici s motivační literaturou, jak být sám sobě psychologem, zbavit se stresu, úzkosti a vůbec mít život ve svých rukou. V poslední době válčuje všechny podobně laděné knihy *Kurz zážraků* Heleny Schucmanové a Williama Thetforda, dvou profesorů psychologie na Lékařské fakultě Kolumbijské univerzity v New Yorku, kteří umně spojili psychoterapii a křesťanskou víru. Na tento koncept, který nyní studují lidé po celém světě, navazuje horká novinka *Uzdrav se vnitřním klídem* Přemysla Nesbíta. Do esoterické literatury se začaly řadit tituly s typicky křesťanskou tematikou, věnované zážrakům, svatým i současným církevním hodnostářům, často se silným ekumenickým podtextem a snahou uchopit skryté jádro či prazáklad všech současných náboženství. Jedním z posledních proudů jsou tzv. tajné dějiny, které se pokoušejí vysvětlit průběh historických událostí jiným, alternativním způsobem a zaplnit mezery v životopisech skutečných osobností. Do motivací těchto osobností se vkrádají okultní důvody nebo je ovlivňují psychotronické dovednosti samotných hybatelů dějin. Mohli bychom se také bavit o „tajné geografii“, přinášející na knižní trh průvodce po tajuplných místech v krajině i ve městech. Na vlně zájmu o tyto „skryté“ vlastnosti lokalit, kolem kterých běžně chodíme, se svezl Jiří Kuchař, jehož *Praha esoterická* je už patnáct let beznadějně vyprodaná.

Esoterická literatura sice zaplavila knihkupectví, ale zůstala nezařazená v žánrové hierarchii a dál žije v jakési mezeře mezi psychologii, kuchařkami, medicínou, filozofií a astronomií. Pravda, i knihkupci či knihovníci často tápou, kam mají tituly z tohoto ranku zařadit. Chybějí také recenzenti a literární kritici, kteří by se touto literaturou zabývali a vytvořili k ní řádnou sekundární nadstavbu. Objevil se pouze jeden nepovedený pokus o encyklopedii v podobě *Výkladového slovníku esoteriky a pavěd* Jiřího Heřta. Nemáme ani žádné soutěže, ocenění či anticeny, které by v tomto žánru vytvořily přirozené seberegulační mechanismy (až na anticenu Bludný balvan spolku Sysifos, kterou uděluje dílům, přispívajícím "k matení české veřejnosti a rozvoji blátivého způsobu myšlení" obecně). Přesto, a snad právě proto by esoterická literatura neměla ujít naší pozornosti; ač se může názor na její kvalitu lišit, pro současné čtenáře má bezpochyby nezanedbatelný význam, jelikož jim dává odpovědi, které věda zatím nebyla schopna formulovat.

Použité zdroje:

GOODRICK-CLARKE, N. *Západní esoterické tradice*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3143-8.

KALAČ, Petr. Stručná historie české esoterické scény od konce 19. století do roku 1989. *Dokumentační centrum českého hermetismu* [online]. DCČH & Grimoar.cz, © 2007 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://dcch.grimoar.cz/?Loc=detail&Cat=1&Lng=1&UID=3>

KUBÍČKOVÁ, Klára. Nevzýváme jednorožce, šíříme štěstí! Literární esoterice se u nás daří. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, © 1999-2015 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://kultura.zpravy.idnes.cz/esoterika-v-literature->

[0v1-/literatura.aspx?c=A140815_170353_literatura_ts](http://www.svkhk.cz/0v1-/literatura.aspx?c=A140815_170353_literatura_ts)

STAMM, H. *Pozor, esoterika: mezi spiritualitou a pokušením*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-1018-1.

Statut pro udělování výroční ceny Sisyfa Bludný balvan 'NN' (Erratic Boulder 'NN'). *Sisyfos: Český klub skeptiků* [online]. [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: http://www.sysifos.cz/files/statut_blb.htm

Errata (z dílu č. 1 o esoterice - www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20150322)

V první části článku o esoterické literatuře se objevilo několik nepřesností, které nyní napravujeme:

V případě boha Herma Trismegista byla nevhodně použita metafora o "vynálezci" alchymie a mohla by čtenáře mást.

Časopis Sborník pro filosofii, mystiku a okultismus vycházel s přílohami Sfinx a Gnosis od roku 1899, nikoliv 1989.

Díla Černý mág, Ve spárech démonů, Cagliostro, Zahrada sfingy byla omylem přisouzena Pravoslavu Lexovi, ale jejich skutečným autorem je Felix A. Cámara.

Jedním ze zakladatelů významného hermetického spolku Universalie byl Josef Štěpán Kmínek, jehož přezdívka zní správně Čaroděj Kmín.

Mystik Petr Klíma-Toušek nenapsal třicetisvazkové dílo, ale okolo třiceti prací.

František Drtikol pravděpodobně nebyl žákem Marie Kubištové, přestože v použitých zdrojích se tato informace vyskytla.

Kontakt na autorku: skrabak@email.cz